

НАЧЕЛА ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЕТИКАТА ВО ЈАВНИТЕ СЛУЖБИ

ПРЕПОРАКА НА ОЕЦД

Советот на ОЕЦД усвои Препорака за подобрување на етичкото однесување во јавните служби на 23-ти април 1998 година. Препораката се заснова врз сет Начела за управување со етиката во јавните служби договорени во Комитетот за јавно управување за да им се помогне на Земјите членки да ги ревидираат своите системи за управување со етиката.

Иако владите имаат различни културни, политички и административни окружувања, тие често се соочуваат со слични етички предизвици, и решенијата во нивното управување со етиката покажуваат заеднички карактеристики...

Земјите членки имаат потреба од референтна точка кога ги комбинираат елементите на ефективните системи за управување со етиката во согласност со своите сопствени политички, административни и културни околности...

Преамбула на Препораката на ОЕЦД

Информатор за политики ПУМА бр. 4

**Служба за јавно управување
мај 1998 година**

**На предлог на Комитетот за јавно
управување
Советот на ОЕЦД
препорачува**

Земјите членки да преземат акција за да обезбедат добро функционирачки институции и системи за унапредување на етичкото однесување во јавните служби. Ова може да се постигне преку:

- развивање и редовно ревидирање на политиките, процедурите, практиките и институциите кои влијаат врз етичкото однесување во јавните служби;
- промовирање на владини акции за одржување на високи стандарди на однесување и спречување на корупција во јавниот сектор;
- инкорпорирање на етичката димензија во управувачката структура за да се осигури дека практиките за управување ќе бидат конзистентни со вредностите и начелата на јавните служби;
- разумно комбинирање на оние аспекти на системите за управување со етиката засновани на идеали со оние засновани на почитување на правилата;
- оценување на ефектите од реформите во јавното управување врз етичкото однесување на јавните служби;
- примена на Начелата за управување со етиката во јавните служби како референтна точка за да се обезбедат високи стандарди на етичко однесување.

**Советот на ОЕЦД
му наложува на Комитетот за јавно управување**

- да ги анализира информациите кои ги даваат Земјите членки за тоа како тие ги применуваат овие начела во односните домашни контексти. Целта на анализата е да обезбеди информации на компаративна основа заради поддршка на активностите на Земјите членки за одржување на добро функционирачките институции и системи за унапредување на етиката;
- да им пружи поддршка на Земјите членки да го подобрат однесувањето во јавните служби со тоа што, *inter alia*, ќе го поттикнат процесот на споделување информации и дисеминација на практики кои ветуваат ширум Земјите членки;
- за две години да презентира извештај во кој ќе се анализираат искуствата, активностите и практиките од Земјите членки кои се покажале ефективни во определен национален контекст.

Начела за управување со етиката во јавните служби

1. Етичките стандарди за јавните служби треба да се јасни.

Јавните службеници треба да ги знаат основните начела и стандарди кои се очекува да ги применуваат во својата работа, и каде лежат границите на прифатливо однесување. Една концизна, нашироко објавена изјава за клучните етички стандарди и начела според кои се раководат јавните служби, на пример во вид на кодекс на однесување, може да го постигне ова создавајќи взаемно разбирање во целата власт и во пошироката заедница.

2. Етичките стандарди треба да бидат одразени во легислативната рамка.

Легислативната рамка претставува основа за информирање за минимум задолжителните стандарди и начела на однесување за секој јавен службеник. Законите и регулативите би можеле да ги наведат фундаменталните вредности на јавните служби и треба да дадат рамка за давање совети и упатства, истрага, дисциплински постапки и подигање обвиненија.

3. Етичките совети и упатства треба да им се достапни на јавните службеници.

Професионалната социјализација треба да придонесе за развивање на неопходната моќ за расудување и вештини кои им овозможуваат на јавните службеници да ги применуваат етичките начела во конкретни ситуации. Обуката овозможува свесност за етика и може да развие суштински вештини за етичка анализа и морално расудување. Непристрасните совети можат да помогнат да се создаде окружување во кое јавните службеници се поподготвени да се конфронтираат со и да разрешат етички тензии и проблеми. Водењето и интерните механизми за консултации треба да бидат достапни за да им помогнат на јавните службеници да применуваат основни етички стандарди на работното место.

4. Јавните службеници треба да ги знаат своите права и обврски при откривањето на непримерно постапување.

Јавните службеници треба да знаат кои се нивните права и обврски во поглед на откривање на постоење на или сомнеж за непримерно постапување во јавните служби. Тие треба да вклучуваат јасни правила и процедури кои треба да ги следат службените лица, и формална хиерархија на одговорност. Јавните службеници воедно треба да знаат каква заштита ќе им биде на располагање ако откријат непримерно постапување.

5. Политичката посветеност кон етиката треба да го зајакне етичкото однесување на јавните службеници.

Политичките лидери се одговорни за одржување на висок стандард на пристојност во извршувањето на своите службени должности. Нивната посветеност се покажува со пример и со преземање акција возможна само на политичко ниво, на пример преку креирање на легислативни и институционални решенија кои зајакнуваат етичко однесување и создаваат санкции против непримерно постапување, преку пружање на соодветна поддршка и ресурси за активности поврзани со етиката ширум целата власт, и преку избегнување на искористувањето на етичките правила и закони за политички цели.

6. Процесот на донесување одлуки треба да биде транспарентен и отворен за увид.

Јавноста има право да знае како јавните институции ги користат моќта и ресурсите кои им се доделени. Јавен увид треба да се овозможи преку транспарентни и демократски процеси, надзор од законодавната власт и пристап до јавни информации. Транспарентноста треба понатаму да се засили со мерки како што се системите за откривање и признавањето на улогата на активните и независните медиуми.

7. Треба да постојат јасни упатства за интеракцијата меѓу јавниот и приватниот сектор.

Јасни правила кои ги дефинираат етичките стандарди треба да го водат однесувањето на јавните службеници во работењето со приватниот сектор, на пример во поглед на јавните набавки, склучувањето договори за вршење услуги или условите за јавно вработување. Зајакнувањето на интеракцијата меѓу јавниот и приватниот сектор бара поголемо внимание да се посвети на вредностите на јавните служби и барањето надворешните партнери да ги почитуваат тие исти вредности.

8. Раководителите треба да демонстрираат и промовираат етичко однесување.

Организациското окружување, каде се поттикнуваат високи стандарди на однесување преку обезбедување на соодветен поттик за етичко однесување, како што се на пример соодветни работни услови и ефективно оценување на успешноста во работењето, директно влијае врз секојдневното практикување на вредностите и етичките стандарди на јавните служби. Раководителите имаат важна улога во овој поглед преку постојано практикување на лидерство и на улога на модел, во однос на етиката и однесувањето, во своите професионални односи со политичките лидери, другите јавни службеници и граѓаните.

9. Политиките, процедурите и практиките на управување треба да промовираат етичко однесување.

Политиките и практиките на управување треба да ја покажат посветеноста на организацијата кон етичките стандарди. Не е доволно властите да имаат структури засновани само на правила или на придржување. Системите за придржување сами по себе можат не сакајќи да поттикнат некои јавни службеници едноставно да работат на границата на непримерното однесување, со аргумент дека ако не го прекршуваат законот, тогаш постапуваат етички. Владините политики не треба да ги зацртаат само минимум стандардите под кои постапките на некој владин службеник

нема да се толерираат, туку и јасно да артикулираат сет на вредности на јавните служби кон кои треба да се стремат вработените.

10. Условите во јавните служби и управувањето со човечките ресурси треба да промовираат етичко однесување.

Работните услови во јавните служби, како што се перспективите за кариерно напредување, политиките за персонален развој, соодветно наградување и управување со човечките ресурси, треба да создадат окружување кое поттикнува етичко однесување. Применувајќи ги основните начела, како што се заслугите, доследно во секојдневните процеси на вработување и унапредување помага за операционализација на интегритетот во јавните служби.

11. Во јавните служби треба да се воспостават соодветни механизми за отчетност.

Јавните службеници треба да бидат одговорни за своите постапки пред своите претпоставени, и пошироко пред целата јавност. Отчетноста треба да се фокусира и врз придржувањето кон правилата и етичките начела, како и врз постигањето на резултати. Механизмите за отчетност можат да бидат интерни за само една агенција или за целата власт, или можат да бидат организирани од страна на граѓанското општество. Механизмите кои промовираат отчетност можат да се осмислени така да обезбедат соодветна контрола а при тоа да овозможуваат соодветно флексибилно управување.

12. Треба да постојат соодветни процедури и санкции за справување со непримерно однесување.

Механизмите за детекција и независно истражување на непримерното постапување, како на пример корупцијата, се неопходен дел на етичката инфраструктура. Неопходно е постоење на релијабилни процедури и ресурси за мониторирање, известување за и истражување на повреди на правилата на јавните служби, како и сразмерни административни или дисциплински санкции заради обесхрабрување на непримерно однесување. Раководителите треба да правилно да расудуваат за примената на овие механизми кога ќе треба да се покрене акција.

За овој информатор за политики ...

Предизвици за управувањето со етиката

Високите стандарди на однесување во јавните служби станаа критично прашање за владите на Земјите членки на ОЕЦД. Реформите во јавното управување кои вклучуваат поголема децентрација на одговорностите и дискрециските права на јавните службеници, буџетски притисоци и нови облици на вршење на јавните услуги, ги ставија на проба традиционалните вредности во јавните служби. Глобализацијата и понатамошниот развој на меѓународните економски односи, вклучувајќи ги трговијата и инвестициите, бараат високи препознатливи стандарди на однесување во јавните служби. Спечувањето на непримерното однесување е исто толку комплексно како и самиот феномен на непримерното однесување, и потребен е спектар на интегрирани механизми за успех, вклучувајќи и квалитетно управување со етичките системи.

Ревидирање на системот за управување со етиката

Сè поголемата загриженост за опаѓањето на довербата во власта и корупцијата ги поттикна владите да го ревидираат својот пристап кон етичкото однесување. Како одговор на ваквите предизвици, Комитетот за јавно управување постигна договор околу сет *Начела за управување со етиката во јавните служби*, за да им се помогне на земјите да ги ревидираат институциите, системите и механизмите за унапредување на етиката во јавните служби. Овие начела ги идентификуваат функциите на водење, управување или контрола со помош на кои можат да се проверуваат јавните системи за управување со етиката. Тие црпат од искуствата на земјите на ОЕЦД, и ги одразуваат заедничките ставови за квалитетно управување со етиката.

Начелата имаат широка практична примена

Начелата можат да се користат од раководители ширум националните и субнационалните нивоа на власт. Политичките лидери можат да ги користат за ревидирање на решенијата за управување со етиката и за евалуирање на степенот до кој етиката е операционализирана во власта. Начелата се наменети за користење како инструмент кој земјите ќе го адаптираат на домашните услови, и ќе изнајдат сопствени начини за балансирање на различните елементи на аспирација и на придржување за да дојдат до една ефективна рамка која соодветствува на нивните прилики. Тие не се самите по себе доволни – на нив треба да се гледа како на начин за интегрирање на управувањето со етиката со поширокото окружување на јавно управување.

Начелата се развиени со помош на Референтната група, дискутирани на Комитетот на ОЕЦД за јавно управување и разгледани на Симпозиумот одржан на 4-5 ноември 1997 година во Париз. По конечната ревизија од страна на Комитетот во март 1998 година, Советот на ОЕЦД ги одобри и издаде Препорака на 23 април 1998. На својот годишен состанок на 27-28 април 1998 година, Министерите на ОЕЦД ја поздравиле Препораката и побараа извештај по ова прашање во 2000 година.

За понатамошни информации за работата на ОЕЦД на ова поле, Ве молиме обратете се до:
Јанос Берток / Janos Bertok - Имејл: janos.bertok@oecd.org - Факс: (33-1) 45.24.87.96

или погледнете ја интернет страницата: www.oecd.org/puma/gvrnance/ethics/